

MARIBORSKI DELAVEC

Neodvisen delavski list za mesto in okolico.

Izhaja vsak dan razen nedelje in praznika ob 3. popoldan.

Posamezna številka stane 10 vinarjev.

Po pošti stane mesečno 3 K 20 v

Uredništvo in upravništvo: Schmidererjeva ulica št. 5. Telefon 3/VI.

Letnik 1.

Maribor, dne 24. decembra 1918.

Štev. 27.

Vsem prijateljem in neprijateljem želimo

vesel božič!

Uredništvo „Mariborskega delavca“

Božični večer.

Bela odeja pokriva polja in lesove, bele plasti mladega snega zagrinjajo mesto; po ulicah hite ljudje, da čimprej dospejo v krog svojcev, da obhajajo čez 4 leta zopet enkrat božični večer doma pri svojih roditeljih, pri svojih ženah, pri svoji deci. Marsikateri izmed njih je preživel vsa vojna leta na bojišču in v daljni hrepenel po njih, ki so mu bili dragi in mili. Mnogo so pretrpeli tekom teh let. Le majhen del tega more opisati beseda.

Vojna je minola. Zato so srečni mariborski Slovenci, toda popolnoma srečni niso. Muči jih negotovost, tlačí jih skrb za bodočnost. Ob spominu na vse težkoče minolih dni so hvaležni vsem, ki so pripomogli, da se je končalo štirinapolletno klanje. Napolnjuje jih edino se želja, da pride kmalu dan končnega miru, dan zadovoljstva in koristnega dela. Srečni so, trdno upajoč, da ni več daleč zvišeni dan sklepa miru.

Toda tako srečni kakor so mariborski Slovenci, tako srečni niso vsi naši rojaki. Jugoslavija! Stoletja si ječala pod jarmom močnejših sosedov. Nemci, Madžari, Lahí so ti vzeli svobodo, slava Gosposvetskega polja je potemnela. A prišel je svobode dan. Vstala si domovina. Že ni več daleč zgodovinski trenotek, ko pojdejo jugoslovanski junaki preko našega kosovega polja, da se postavijo v bran tisočletnemu sovragu, ki ti je iztrgal, potujčil nekdanj slovenski korotan. Gosposvetsko polje, ti naše Kosovo!

Tam onkraj Mure vzdihujejo naši bratje pod bičem madžarskim. Zaman se ozirajo v Zagreb, zaman v Ljubljano. Rešitelja od nikoder ni! Boš li, Jugoslavija, še dolgo prenašala udarce madžarskih okrutnežev? Ali se ti ne smilijo tvoji sinovi, tvoje hčerke? Ne, sreče ni nocoj v domovih ogrskih Slovencev.

Tam pod Triglavom, tam doli na obalah sinjega morja Jadranskega je našemu narodu najprej zasijalo sonce svobode, toda zatemnoló je kmalu zopet. Že drugi mesec išči Italjan naš rod k tlom s surovo pestjo. Ubogi Kras, uboga Primorska, koliko časa boš še ječala pod tujim jarmom! Že peti nesrečni božič!

Srečen božič v presrečni Sloveniji, v svobodni Jugoslaviji! Mi mariborski, mi obmejní Slovenci letos prvič nekaljeno uživamo sveti večer. Toda mi, ki smo posebno poslednja leta

vzdihovali pod tujim gošpostvom, mi čutimo ž njimi, ki še ječe v robstvu! Vi Korošci, ogrski Slovenci, vi Krašovci in Primorci, vi vsi, ki nestrpno čakate rešilnega dne; vedite, da vas Jugoslavija ni pozabila, da vas ne pozabi nikoli. Vsi svobodni Slovenci se vešele prvega svobodnega božičnega večera, toda teži je vaše robstvo, težilo je bo, dokler ne napočí dan svobode i vam, dokler i vam, nesrečni bratje Slovenci, ne vzide srečen božič!

Političen pregled.

Jugoslavija. 21. decembra se je vršila zaprisega novega ministristva v roko regenta Aleksandra. S tem je prešla državna oblast Narodnega Veča na novo ustanovljeno ministristvo. Iz Ljubljane se poroča, da je podala Narodna vlada svojo demisijo v smislu parlamentarnih običajev. Seveda bo morala začasno še voditi posle naprej.

Notifikacija nove vlade. Ministrski svet je imel 23. decembra sejo, v kateri se je zaključilo, da se ima vsem državam notificirati konstituiranje nove vlade in prositi za priznanje nove države. Vsa poslanstva in konzulati se bodo imenovali poslaništva in konzulati države SHS. Državna zastava SHS je v vodoravni legi zgoraj modra, sredi bela, spodaj rdeča. Državni grb je beli dvoglavi orel.

Poročilo iz Gorice. Višji uradnik, ki je prišel iz Gorice, pripoveduje sledeče: Prehrana je sicer že boljša, kakor prve čase, a zato strašno drago (Seveda po naši valuti!) V drugih ozirih pa je neznosno. Italjani so ravno taki imperijalisti kakor so bili Prusi. Vse, kar je bilo slovensko pisanega, je moralo izginiti. Takšno svobodo so prinesli. To je seveda vojaški režim. Taljanski časopisi — slovenski so pod strogo kaznijo prepovedani — sicer poročajo, da se morajo držati londonske pogodbe. A znano je, da je bila po tej pogodbi v Rimu sklenjena rimska pogodba, po kateri bi naj Italija Jugoslaviji priznala njihovo državnost. Če torej to priznajo, potem se čudimo, da so tako nestrpno šovinistični. Socijalistični krogi sicer ostro protestirajo proti vsaki aneksiji italjanskega ozemlja a sedaj so še listi kakor „Giornale d' Italia“ najglasnejši. Pa ne bo nič pomagalo Orlando, ministerski predsednik že plava, dočim se Sonnino zunanji minister, krčevito drži londonske pogodbe.

Bolgari za združitev z Jugoslavijo. Češki kurir Jaroslav Urban je prinesel iz Sofije poročilo o priklopitvi Bolgarije Jugoslaviji. Zateva se sledeče: 1. Takojšnjo zopetno vpostavitev odnošajev s slovanskimi državami bivše Avstrije-Ogrske. 2. Pridružimo naj se takoj ententi. 3. Naprosi naj se češka vlada, da posreduje za sporazum med Bolgari s srbskimi

hrvatskim in slovenskim narodom na temelju enakopravnosti. 4. Organizacija parlamentarne enketé, ki naj preišče vse politične in vojaške zločine bivše vlade na fronti, v zaledju, zločine in kradeže vojaških in civilnih oblasti v zasedenih ozemljih Macedonijé, Srbije in Tracije in krivci naj se kaznujejo. 5. Amnestijo za vse, ki so bili med vojno obsojeni.

Angleži proti Italijanom: Iz Šibenika poročajo: 19. dec. so se izprehajali po mestu trije angleški mornarji, okrašeni z jugoslovanskimi kokardami. Na ulici pa so jih obkolili italijanski karabinjeri in zahtevali, da morajo kokarde odstraniti. Angleži so se branili in prišlo je skoro do dejanskega spopada. V zadnjem hipu pa je pristopil italijanski častnik in preprečil spopad. Angleški mornarji so odšli s klici: „Žive! Jugoslavija!“. Prebivalstvo jih je iskreno zahvalilo za njih simpatije.

Italija naj bo zmerna! Clemenceau se je izjavil nasproti socij. poslancu Raimondo, da bi Italija boljše storila, če bi prijateljstvo z Jugoslavijo cenila bolj, kakor povečanje ozemlja. Ako bi se v krivično zasedenem ozemlju pojavil iredentizem, ne bi trpela samo Italija, ampak vsa Evropa.

Prihod predsednika Masaryka na Češko. Praga, 21. decembra. (Izv.) Po štirih letih pregnanstva se je vrnil Masaryk v domovino. Njegov sprejem se je razvil v najveličastnejšo manifestacijo češke misli, ki je z njim slavila dan popolne zmage. Ko je vlakova lokomotiva prevozila vinogradski tunel, so zagrmeli topovi in zazvonili zvonovi, naznanjajoč prihod predsednikov. Stotolpa Praga je slovesno pozdravila osvoboditelja, očeta domovine. Na Wilsonovem kolodvoru (prej Fran Jožefov kolodvor) se je vlak ustavil. Predsednik je odšel v veliki sprejemni salon, kjer so poprij sprejemali samo bivšo cesarko rodovino, kjer se mu je poklonila vlada češkoslovaške republike z dr. Kramářem na čelu.

Jugoslovanskemu narodu! Slovanom!

Kakor svetel meteor je zablestel na zvezdnatem nebu naše kulture.

Do zadnje postaje našega križevega pota nam je svetil skozi najhujšo temo naše sužnosti. Prav do zadnje postaje, do našega poveličanja...

Ko je dospel na zenit, ko je zažarela na vzhodu zora našega vstajenja, je ugasnil.

Toda zapustil je za seboj čudežev sled, ki ne mine nikdar...

Še nikdo ni pred njim govoril svojemu narodu tako čudežno in krasno! Demonska je bila sila njegove besede.

Bil je glasnik resnice, apostol ljubezni — naš

IVAN CANKAR,

mož najblažji in najplemenitejši, kar jih je rodila slovenska mati, naš največji mrtvi genij, mož nesmrten . . .

V bedi rojen, je stopal po trnjevi poti navzgor, — poslovil se je od nas kot — duševni kralj.

Ne bili bi vredni, da se nam je rodil, ako ne bi tudi na zunaj skrbeli za nesmrten njegov spomin.

Za Prešernom mu gre kot umetniku prvemu javen spomenik.

Velik je dolg, ki mu ga dolguje predvsem njegov ožji narod slovenski. — vsaj je tudi njega proslavil pred svetom . . . Dolg, ki mu ga dolguje sleherni Slovan, njemu — svetovnemu geniju. Ni ga izgovora, ki bi opravičeval odklonitev prispevka za ta spomenik! Časten dolg je to in — neodložljiv naroden davek!

Zato ne prosimo, nego pozivljamo narod, da prispeva za Cankarjev spomenik, posebno pa vsak kulturni človek slovenski! Pozivljamo posebej tudi vse denarne zavode, ki žive od naroda.

Prispevki naj se pošiljajo na upravništva listov, na »Jadransko banko« v Ljubljani na konto »Cankarjev spomenik«, ali pa na naslov odvetnika dr. Jos. C. Oblaka v Ljubljani, ki bo izkazoval vse prispevke (tudi nakazila na banko) v tedenskih izkazih.

Pripravljalni odbor

za postavitev Cankarjevega spomenika:

F. S. Finžgar, Dr. Pavel Grošelj.

Dr. Jos. Oblak, Albin Prepeluh.

Oton Župančič.

Mariborske novice.

Za Cankarjev spomenik. V našem uredništvu sprejemamo darila za ta spomenik. Imena darovalcev objavimo.

Vse mladino ljube in prijatelje krčevinske šole iskreno vabimo k božični predstavi, ki se bo vršila na Štefanovo, t. j. v četrtek 26. t. m. ob 3. uri popoldne v mali dvorani Narodnega doma. Predstavlja se bo izvirna otroška igra: »Pri juncih«, svetonočni prizor s petjem v treh slikah. Igrali bodo krčevinski otroci. — Vstopnice v predprodaji pri g. Weixlu, Glavni trg., pred igro pri blagajni. Prebitok je namenjen v prid ubogim krčevinskim šolarjem, zato se preplačila hvaležno sprejemajo. K obilni udeležbi vabi »Dramatično društvo«.

Iz nižine. Včeraj sem iskal žagarja in sicer sem stopil na njegov dom. Tam najdem pri peči 70 letno ženico z otrokom 3 mesece starim. Ob mali pečici se je kuhalo malo mleka za tega otročička. Vprašam, čegavo da je dete? „Imam ga v reji“. Revče malo je že skakalo in vpilo po večerji. V kuhinji je bilo soparno in mračno. Zdaj slišim, da nekdo že spi. Vprašam kdo da tu na postelji spi. „O tam je pa še en fantek, 3 leta star, tudi tega imam v reji“, mi reče ženica, mož truden od dela pa je stal zraven, se smehljaj, pa pripovedoval kako je pač drago, zlasti mleko. Vsi ti štirje ljudje, pa morda še kdo, životarijo v 1 maji kuhinji in vsi spijo na dveh posteljah. Lahko si mislite, kakšno spanje in trpljenje je to. In kako nezdravo! Da imajo ta otroka tudi zaradi dobička na hrani, je jasno, a vendar, koliko človekoljubnosti je v tem, to bo vedel vsakdo, koor

ve, kaj se pravi otroke rediti in gojiti. Seveda trpijo vsi, otroci in dorasli. In človek si misli: kdaj bomo tako daleč, da bomo imeli za take zapuščene, neza onske otročičke, za te nedolžne dušice preskrbljene domrove. In pa še to se vprašaš: koliko premožnih bi našel, ki bi se toliko usmiliti takih otročičkov, kakor se je ta žagarjeva ženica?«

Strokovne organizacije. Poverjeništvu za socialno skrb Narodne vlade v Ljubljani nujno potrebuje natančen kataster vseh strokovnih delojemalskih in delodajalskih organizacij na ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani. Zato pozivamo vse tozadevne organizacije, da v lastnem interesu v najkrajšem času sporoče podpisnemu poverjeništvu naslednje podatke: 1. Ime in sedež organizacije. 2. Število članov dne 1. decembra t. l., imena vodilnih oseb, višina članarine, pravila, socialne uredbe. 3. Ali ima organizacija posredovalnice za delo, njena ureditev in kdo je vodi?

Hotel „Erzherzog Johann“ (ime blagopojnega spomina) je kupila Ljubljanska kreditna banka, ki bo tam ustanovila filijalko za svojo banko, a objednem še povečala in prenovila naš prvi slovenski hotel v Mariboru!

O Kokošinekovem blagu. Zvedeli smo, da ni res, da bi bila Narodna vlada dala temu trgovcu dovoljenje za eksport omenjenega blaga, pač pa mu je blago vrnila. Mi smo pa zvedeli, da je blago vendarle šlo preko meje. Morda sicer ni res. Vsekakor pa g. Kokošinek vsled velikodušnosti Nar. vlade svojih cen še ni nič prav dosti znižal.

Razlike v cenah jedil! V gostilni pri Kirbišu dobiš guljaš za K 3:50, juho z mesom za K 1:60; drugod, saj vemo kje, stane guljaš 5-6 K, kakor pač pride, in druga jedila primerno temu guljašu. Res je sicer, da mesar lahko malo ceneje da, a da more kar za 3 K cenejše, to priča proti drugim. Kaj sledi iz tega? Lačen proletar.

Zvitost nemških Židov. Ker vedo, da na progi Zagreb—Zidan most potnikom, namenjenim proti Gradcu, vzamejo živila, zato se peljajo do Trbovlj ali Hrastnika, odtam pa se vrnejo na Zidan most in dalje proti severu. Saj na tej progi od Ljubljane nim nihče ničesar seboj nesi. T. ko pripovedujejo. Treba torej brezobzirno stroge kontrole tudi na tej progi med vožnjo samo. Vsak se naj legitimira, kdo je, in kam gre. Orožniki pa naj storijo svojo dolžnost!

Kokošinekova filijalka. Na Glavnem trgu je otvoril trgovino neki Pötschiwäuschegg. Kakor smo poročali, je to le filijalka kokošineka. Pod tujim imenom hoče zviti nemški trgovec prodati svoje blago tistim, ki v njegovi trgovini nočejo kupovati. Seveda je napis na trgovini popolnoma nemški v znamenje, da hočejo prodajati samo Nemcem.

Franc Girstmayr umorjen. O tem umoru smo prijeli od verodostojne strani sledeče poročilo: V nedeljo okrog pol 3. ure popoldne je Girstmayr blizu svojega posestva na cesti v Leitersbergu srečal dva oborožena vojaka, ki sta bi a pijana, razgrajala in slepo streljala na vse strani. Samovoljno sta se bila odstranila od svojega oddelka ter pijancevala po različnih gostilnah. Ko sta srečala Girstmayrja, je eden od njih, Fräs, zahteval najprej cigareto in nato užigalice. Ker jih Girstmayr ni imel, mu jih ni mogel dati. Nato pa je klical vojak Fräs za njim: „Ti prokl ta krapavca, jaz ti bom že pokazal!“ ter dvakrat ustrelil. Prvi strel je zgrešil, drugi pa je zadel Girstmayrja v vrat tako nesrečno, da se je napadeni zgrudil in kmalu nato izdihnil. Prenesli so ga na njegov dom in ga položili na mrtvaški oder. Vojaka sta utekla, a orožnik ju je na kolesih pri Sv.

Kungoti dohitel, aretiral in odvedel v zapor domobranske vojašnice. Drugi vojak je Ignac Farkaš iz ljutomerskega okraja. Sodilo ju bo vojaško sodišče. — Fräs je doma iz Maribora; bil je zaradi različnih zločinov že mnogokrat kaznovan. Njegov oče je bil nekdanj viničar pri umorjenem, ki ga je pa baje spodil iz službe. Od tega časa je mladi Fräs grozil, da bo Girstmayerja ubil. Od vojaške strani se poroča, da sta oba vojaka dezertirja. Umrl je bil star 70 let, ter je bil večkrat kandidat štajercijancev v mariborskem okraju. Kljub svoji starosti je bil še prožnega duha in osebno ljubezniv. N. v. m. p. l.

O vojnih posojilih in njih protipostavnosti. Arb. Ztg. z dne 19. t. m. piše med drugim: G. v. Beck je bil te dni v Pragi, da bo se s Čehi pogodil o tem, da naj bi Čehi prevzeli garancijo za 2^{1/2} milijarde bankovcev, te dve milijarde (2000 milijonov kron) naj bi bile še nekaj zadnji del vojnih posojil. Če bi torej Čehi (in seveda tudi druge države nekdanje Avstrije, torej tudi mi) rekli, da prevzamemo garancijo, potem bi vojna posojila t. j. oni papirji, ki so ji dobili oni, ki so podpisali, obdržali še neko vrednost, če pa ne, pa bi bilo vse izgubljeno. Čehi pa so res rekli, da za ona posojila, ki jih je vzela prejšnja avstrijska vlada po § 14. t. j. brez potrditve parlamenta, ne prevzamemo nobene garancije. Tistih posojil po § 14 pa je bilo za 32^{1/2} milijard. Te 32500 milijonov kron torej nima nobenega kritja, nobene garancije in so morda popolnoma izgubljene. Pač pa so Čehi rekli, da bi prevzeli del onih dolgov, ki jih je bivši parlament zakonito prevzel. Krivi onih protizakonitih vojnih posojil 32^{1/2} milijard so bili oziroma so v prvi vrsti nemški nacionalci in kršč. socialci, ki so bivši državi rajši pustili vsa o protizakonitost, samo, da bi vojska še trajala. A danes, kdo bode plačal? Ali oni, sleparji, tatovi, ki so kradli ne samo premožnim, temveč tudi kmetom, uradnikom in drugim iz žepa! Tem se naj torej zahvalimo — tudi mi!

Razne novice.

Obupno stanje na Dunaju. V »Journal de Geneve« poroča Ferriere, član švicarskega Rudečega križa, da je stanje na Dunaju tako obupno, da se je treba bati, da tam zmagajo boljševiški pristaši, to pa da pomenja za antanto in celo Evropo veliko nevarnost, torej treba takoj pomagati Dunaju.

Koliko živil bo morala Jugoslavija uvoziti? Ko nastopijo zopet normalne razmere, bo Jugoslavija imela dovolj živeža ne-le zase, temveč ga bo mogla tudi še izvažati. Z žitom bode vsekako preskrbljena že s prihodnjo žetvijo, enako tudi z drugimi živili, izvzemši masti in mesa. Mast in meso pa se bosta morala na vsak način uvažati še par let, da se naša živinoreja in prašičereja nekoliko opomore. Do prihodnje žetve pa so veliki deli naše domovine popolnoma odvisni od uvoza. O Sibiriji tu ne govorimo. Za Srbijo je živil dovolj v Solunu in se gre samo zato, da se popravi razdrta železniška proga, pa bo Srbija rešena skrbi. Hrvatski, Slavoniji, Bački in Banatu ne bo treba sploh ničesar uvažati, ker je tu živeža dovolj. Na uvoz pa so navezane vse ostale jugoslovanske zemlje. Računati treba, da bo okoli 2,200.000 ljudi iz Bosne, Hercegovine, Dalmacije, Istre in Slovenije do prihodnje žetve odvisno popolnoma od uvoza živil iz inozemstva. Ako vzamemo povprečno 200 dni in pol kilograma na dan za osebo (ker smo navajeni stradati, bo ta množina pač zadoščala, da se rešimo največje lakote!) bi to zneslo 220.000 ton, ali približno 36.000 ton na mesec. To je vsekako razmeroma majhna množina, ki bi se pač lahko uvozila, samo treba primerne organizacije.